

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ХОРТИЦЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА АКАДЕМІЯ»
ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Факультет мистецтва та дизайну

ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ
Протокол засідання кафедри дизайну
від «__» _____ 2019 року № __
Завідувач кафедри к.п.н., доцент

_____ Н. В. Дерев'янку

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до бакалаврської роботи

«Художньо-графічне рішення казки М. Росиньської «Лісова хатинка»

Виконала: студентка 4 курсу,
освітньо-професійної програми
Графічний дизайн зі
спеціальності 022 Дизайн
Воробйова Валерія Сергіївна

Науковий керівник:
канд. мист., доц. Світлична О. М.

Запоріжжя

2019

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка: 66 с., 1 табл, 29 джерел, 10 додатків.

Об'єкт дослідження: художньо-графічне рішення дитячої книги, зокрема ілюстративний ряд.

Мета роботи: розробити художньо-графічне рішення казки М. Росиньської «Лісова хатинка», розрахованої на дітей віком 3-5 років.

Методи дослідження: теоретико-аналітичні (аналіз літератури з теми дослідження); узагальнюючі (опис, синтез); інтерпретації (пояснення); мистецтвознавчі (аналіз аналогів); практичні (розробка дитячої книги).

Практичне значення: використовується для читання дорослими дітям молодшого дошкільного віку та дітьми дошкільного віку.

В нашій бакалаврській роботі розглянуто виникнення та становлення дитячої книги в Україні, зміни асортименту книг та їх художнє оформлення в контексті формування. Було визначено особливості їх дизайну, художнього рішення, етапи розвитку та характерні особливості. Досліджено сучасний стан, визначено, що на українському книжковому ринку існують видавництва, які мають уже певні позиції у видавничому бізнесі. Розглянуто основні тенденції графічного рішення дитячої книги. Проаналізовано аналоги, виявлені позитивні і негативні сторони.

Було сформовано концепцію основної ідеї бакалаврської роботи, яка полягала в поєднанні художньої техніки з комп'ютерною версткою, яскравим вирішенням кольорової гами і оригінальною стилістикою. Основою для створення дитячої книжки стала казка М. Росиньської «Лісова хатинка». Проведено композиційний пошук вирішення теми шляхом виконання ескізів. Було розроблено зручний формат та ілюстрації кольоровими олівцями. Дитяча книга складається з ілюстрацій і містить невелику кількість тексту.

ДИТЯЧА КНИГА, ІЛЮСТРАЦІЯ, КАЗКА, М. РОСИНЬСЬКА, ВЕРСТКА, ГРАФІЧНЕ РІШЕННЯ, ДИЗАЙН.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ДИЗАЙН ТА ІЛЮСТРАЦІЯ ДИТЯЧОЇ КНИГИ.....	6
1.1. Загальні відомості, історія дизайну дитячої книги.....	6
1.2. Сучасний стан і тенденції графічного рішення дитячої книги	12
1.3. Аналіз аналогів дитячих книг	20
РОЗДІЛ 2. ХУДОЖНЬО-ПРОЕКТНЕ РІШЕННЯ ДИТЯЧОЇ КНИГИ М. РОСИНЬСЬКОЇ «ЛІСОВА ХАТИНКА».....	27
2.1. Зміст та аргументація основної концепції	27
2.2. Розробка та виконання остаточного варіанту	31
2.3. Економічна частина виконання художньо - графічного рішення казки М. Росиньської «Лісова хатинка»	34
2.4. Заходи з безпеки життєдіяльності та протипожежної техніки в процесі проектування	35
ВИСНОВКИ	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	41
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Дитяча книга – тип книжкового видання, одне з найважливіших засобів розвитку особистості, освіти, поширення знань. У такій книзі, крім текстового наповнення та ілюстрацій, не менш важливий дизайн книги: її конструкція, папір, барвистість, типографіка, всі ці елементи створюють єдиний композиційний простір.

Художнє оформлення дитячої книги є однією з важливих сторін процесу книговидання, оскільки воно виступає головним фактором пізнавального, емоційного і естетичного впливу на дитину. Крім того, взаємодіючи з книгами, дитина починає розвивати різні види пам'яті і дрібну моторику, сприймає образи і звикає до букв, простіше кажучи – починає пізнавати світ, а пізніше вчиться читати. Саме тому дітям необхідно прищеплювати інтерес до книжок.

Перевага друкованої книги перед цифровою в тому, що вона «фізіологічна», ергономічна: формат, фактура паперу, кегль, тип шрифту, ілюстративний матеріал, колірні поєднання, графічні елементи підпорядковані одній меті – максимальній зручності сприйняття візуальної інформації дитиною з наймолодшого віку [12].

Сьогодні традиційна друкована дитяча книга продовжує залишатися цінною і не тільки активно розвиватися в різних стильових напрямках, але і розширяє можливості внутрішнього простору книжкового блоку, що, безумовно, збагачує естетичні властивості книги в цілому.

Зростання комп'ютерних технологій, популярність інтернет і аудіокниг не тільки не зруйнували традиційний видавничий бізнес, а навпаки, дали поштовх до розвитку: збільшуються тиражі, нові грані демонструють дизайн тексту і книжкові ілюстрації. Помічником у багатьох починаннях стає горезвісна глобалізація, у світовому масштабі сприяючи ломці стереотипів у книжковій графіці, змішуванню різних стилів і технік малювання. Тим більше, книжкові ілюстрації «працюють» на залучення інтересу читача з не меншим

ентузіазмом, ніж власне тексти. Бо покупців, яким сподобаються талановиті ілюстрації, анітрохи не поменшало [11].

Досліджувана тема є надзвичайно актуальною, тому що саме книга вважається одним з найпотужніших інструментів розумового, морально-етичного та естетичного виховання. Саме книга реформує дитячий світ, наповнює його барвами, духовними цінностями, стимулює до розвитку, формує його свідомість. А якими цінностями наповнюється свідомість дитини змалку, то таке майбутнє вона й обиратиме.

Об'єкт дослідження – художньо-графічне рішення дитячої книги, зокрема ілюстративний ряд.

Предмет дослідження – художні засоби створення дитячої книги.

Мета дипломної роботи: розробити художньо-графічне рішення казки М. Росиньської «Лісова хатинка», розрахованої на дітей віком 3-5 років.

У зв'язку з поставленою метою в роботі вирішуються наступні завдання:

- дослідити історичні аспекти виникнення дитячої книги як поліграфічної продукції;
- вивчити сучасний стан дитячої книги;
- вивчити основні тенденції графічного рішення дитячої книги;
- провести аналіз аналогів та ознайомитись з можливими прототипами;
- сформувати концепцію основної ідеї дипломної роботи;
- виконати пошукові, робочі ескізи;
- винайти художньо-графічне рішення для дитячої книги;
- розробити актуальний для цільової аудиторії дизайн дитячої книги та передати за допомогою ілюстрацій зміст казки з урахуванням сучасних вимог і тенденцій.

Методи дослідження: теоретико-аналітичні (аналіз літератури з теми дослідження, ілюстративного матеріалу); узагальнюючі (опис, синтез); інтерпретації (пояснення); практичні (розробка дитячої книги).

Практичне значення результатів дослідження полягає у графічному вирішенні дитячої книги М. Росиньської «Лісова хатинка» з урахуванням сучасних вимог і тенденцій.

Структура роботи. Дипломна робота складається із теоретичної, графічної та практичної частин. Теоретична частина складається із вступу, загального, спеціального, технологічного розділів, висновків, переліку використаних джерел і трьох додатків. Загальний обсяг роботи 65 сторінок, основний текст роботи 43 сторінок. Графічна частина – проект. Практична частина – «Художньо-графічне рішення казки М. Росиньської «Лісова хатинка».

РОЗДІЛ 1. ДИЗАЙН ТА ІЛЮСТРАЦІЯ ДИТЯЧОЇ КНИГИ

1.1. Загальні відомості, історія дизайну дитячої книги

Першою друкованою дитячою книгою в Україні вважають «Буквар» Івана Федорова, виданий 1574 року у Львові. Його хрестоматійна частина містить зразки тогочасної художньої, а також пізнавальної літератури для дітей. Деякі його сторінки оздоблені характерними для видань Івана Федорова заставками у вигляді орнаментів із сплетеного листя, бутонів, квітів і шишок.

Друге видання Букваря І. Федорова опубліковане в Острозі у 1578 р. Книга оздоблена яскравіше: окрім заставок і кінцівок з'явилися заголовки, виконані в'яззю, а також буквиці (перші літери абзацу), висотою одного або декількох рядків, оздоблені орнаментом. Буквар повторює побудову попереднього видання, але крім слов'янських текстів містить і грецькі.

17 березня 1694 року вийшов друкарський буквар Каріона Істоміна, гравірований художником Леонтієм Буніним. На кожній сторінці перші рядки показували дитині літеру, каліграфічно виконану в різних варіантах.

Так у XVII столітті в дитячій книзі виник характерний взаємозв'язок ілюстрації та тексту, слова й зображення. Цей етап є базовим для розвитку дитячої книги [16].

Першою художньою дитячою книжкою в новій українській літературі вважають «Читанку для малих дітей дошкільного і домашнього використання» М. Шашкевича, видану в 1850 році «Галицько-руською Матрицею». Читанка вважається першою дитячою книгою в українській літературі, яка мовою, змістом, оформленням, способом подачі матеріалу започаткувала новий тип як навчальної, так і пізнавальної книги і вплинула на подальше книговидавництво для дітей.

Проте, у період 1816-1870-ті рр. дитяче книгодрукування носило випадковий характер. Типологічно дитяча книга не була чітко окреслена.

ВИСНОВКИ

Під час роботи над бакалаврською роботи було досліджено, що незважаючи на стрімкий розвиток електронних видань, традиційна дитяча книга постійно поповнюється новими найменуваннями, що дозволяє сподіватися на можливість «відродження» ілюстрованої художньої літератури як значного сегменту книжкового ринку.

Проводячи історичний огляд, стало відомо виникнення дитячої книги в Україні, зміни асортименту книг та їх художнє оформлення в контексті формування. Було визначено особливості їх дизайну, художнього рішення, виокремлено етапи розвитку та характерні особливості дизайну.

Було досліджено сучасний стан, визначено, що на українському книжковому ринку існують видавництва, які мають уже певні позиції у видавничому бізнесі. Серед них можна назвати державне видавництво «Веселка» і близько 20 недержавних видавництв та видавничих фірм. Є вже добре відомими такі видавництва, як «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», «Видавництво Старого Лева», «Аверс», «Богдан», «Веселка», «Грайлик», «Гроно» «Махаон –Україна», «Освіта».

Розглянуто основні тенденції графічного рішення дитячої книги, виявлено, щопочаток творчого процесу в оформленні книжки полягає насамперед у вдумливому прочитанні твору, за яким слідує складний процес перевтілення, творчого відтворення літературного тексту засобами образотворчого мистецтва. Глибоке вникнення у зміст книги допомагає висловити художнику за допомогою наявних художніх засобів своє власне відношення до твору.

Було проаналізовано аналоги дитячих книг, а саме стильове, композиційне, колористичне та шрифтове рішення дизайну дитячих книг в Україні та за кордоном, виявлено, що дуже розповсюджено використання стилізованих персонажів, використання різних стилів, застосування різноманітних кольорів, переважно теплих та різних видів шрифтів.

Також, сформовано концепцію основної ідеї дипломної роботи. Ідея дипломної роботи полягає в зацікавленні дітей оригінальним графічним рішенням книжки та ілюстраціями, адже взаємодіючи з книгами, дитина починає розвивати різні види пам'яті і дрібну моторику, сприймає образи і звикає до букв, простіше кажучи – починає пізнавати світ, а пізніше вчиться читати.

Основою для створення дитячої книжки – казка М. Росиньської «Лісова хатинка». Тому, що ця казка повчає цінувати те, що є – це один із законів щастя. Сюжет дитячої книги розгортається навколо трьох головних героїв: мишеня, кошеня і цуценя, які шукали собі інший дім, бо не цінували своєї хатинки.

Було проведено композиційний пошук вирішення теми шляхом виконання ескізів, використовуючи необхідні художні засоби композиції, прийоми й методи зображення та комп'ютерні технології.

В результаті було розроблено зручний формат, яскраві ілюстрації кольоровими олівцями, бо зараз дуже популярні живі техніки і матеріали. Векторні ілюстрації теж користуються популярністю, але найчастіше почерк художника в них дізнатися складніше. Поєднання ручної праці з комп'ютерною версткою виглядає гармонійно. Кольорові олівці – прекрасний графічний матеріал. Ними легко керувати і домагатися найрізніших ефектів. Було обрано техніку звичайного і перехресного штрихування. Штрихування було використане для заповнення областей суцільним кольором і для створення текстури. Також, книга має зручну верстку та привабливу обкладинку.

Під час виконання дипломної роботи була досягнута основна мета – розробка художньо-графічного рішення казки М. Росиньської «Лісова хатинка». Ілюстрації контрастні та яскраві, бо дітей приваблюють яскраво намальовані образи. Дитяча книга, цілком відповідає віковій категорії, а саме для дітей віком від 3-5 років.

Книга розрахована для читання дорослими дітям дошкільного віку і для самостійного читання дітей молодшого шкільного віку. Тим більше, використано великий читабельний шрифт і яскраві ілюстрації, що дуже характерно для дітей дошкільного віку. Також, ілюстрації передають зміст казки, дитяча книга повністю складається з ілюстрацій і містить всього пару речень на кожному розвороті, що дуже цікаво, таким чином ілюстрації можуть служити розповіддю, навіть тим дітям, які ще не вміють читати. Варто зазначити, що книга має яскраву та позитивну обкладинку, яка неодмінно викличе бажання у покупця придбати цю книгу, щоб дізнатися суть її вмісту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко О. Українська дитяча книга 1970-1990-х років : основні тенденції розвитку ілюстрації : автореф. дис.канд. мистецтвознавства : 17.00.04; АН України, Ін-т мистецтвознав., фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. К., 1993. 21 с.
2. Бурдонос Л.І. Еволюція і сучасний стан видання літератури для дітей та юнацтва в Україні періоду незалежності. *Вісн. Кн. палати*. 1999. № 12. С. 8-10.
3. Валуєнко Б. Шрифт у художньому оформленні сучасних книжкових видань в Україні Б. Валуєнко, Друкарство. 1994. № 1. С. 16-19.
4. Вернигора Н. М. Література для дітей у ХХ ст.: жанрово-тематичний аспект. *Наукові записки Інституту журналістики*. Київ: Інститут журналістики КНУ Тараса Шевченка, 2004. Т. 14. С. 87-94.
5. Ганкіна Є. Художник в дитячій книзі. Москва: Советский художник, 1997. 127 с.
6. Гавенко С. Ф. Конструкція книги: навчальний посібник. Львів: Фенікс, 1999. 136 с.
7. Гнатюк М. В. Традиції ілюстрування дитячої літератури в Україні. *Карпатські бібліотечно-краєзнавчі студії : зб. наук. пр. відп. ред. М. В. Бігусяк*. Івано-Франківськ, 2015. Вип. 1. С. 123-135.
8. Грисюк М.П. Дитяча книга України: видавництва, особливості, сучасний стан. *Вісник ХДАДМ*. Харків, 2011. № 3. С. 27-30.
9. Єфімова М. Дизайн дитячої книги України : проектно-художні принципи і засоби. Харківська державна академія дизайну і мистецтв. Харків, 2015. 20 с.
10. Іванченко О. В. Формування стилю художнього оформлення видань для дітей О. В. Іванченко. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2013. С. 102-105.

11. Ковальчук С.В. Книга як художньо-естетичний феномен. Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку : зб. наук. праць : наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. 2011. С. 1-2.
12. Костецький А. Г. Дещо про дитячу літературу . Українська дитяча література: Хрестоматія: у 2 ч. / Упор. І. Луценко, А. Подолинський, Б. Чайковський. Київ: Вища школа, 1992. Ч. 2. С. 21.
13. Ківшар Т. Український книжковий рух як історичне явище (1917-1923 рр.). автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.08 ; Нац. акад. наук України. Київ, 1996. 46 с.
14. Кіліченко Л. М. Українська дитяча література: навч. посібник. Київ : Вища шк. Головне вид-во, 1988. 264 с.
15. Мартинюк М. С. Формування вимог до поліграфічного виконання видань для дітей. Тези доповідей науково-технічної конференції професорсько-викладацького складу, наукових працівників і аспірантів. Ч. 2. Львів : Наутілус, 2010. С. 19.
16. Овчінніков В. С. Історія дитячої книги. Еволюція книжкової структури. Львів : Свенас, 2005. 136 с.
17. Огар Є. І. Дитяча книга: проблеми видавничої підготовки: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Українська академія друкарства. Львів : А3 Арт, 2003. 160 с.
18. Сава В.І. Основи техніки творення книги: Рекоменд. Міносвіти України як навч. посібник. Львів: Каменяр, 2000. 136 с.
19. Токар М. І. Трансформація образу української дитячої книги в контексті мистецтва графіки початку ХХІ ст. Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті: збірник наукових праць Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Харків, 2017. № 4. С. 111-114.
20. Чехонін С. І. Георгій Нарбут: мистецько-історичний нарис. Львів, 1930 с.

21. Шабалін А. М. Перспективи дослідження мистецької спадщини Георгія Нарбута. Образотворче мистецтво. 1986. № 3. С. 28-33.
22. Шевченко Н. П. Вплив сучасної книжкової ілюстрації на естетичний розвиток дошкільників. Стиль і текст. Київ: Інститут журналістики, 2005. С. 55-57.
23. Шпаков А.П. Художник і книга. Київ: Мистецтво, 1973. 248 с.
24. Євгенія Гапчинська URL: <https://sverediuk.com.ua/galereya-uevgeniyi-gapchinskoji/>
25. Ісаєвич Я.Д. Українське книговидання: Витоки, розвиток, проблеми. URL: <http://www.chl.kiev.ua/UKR>.
26. Історія дитячої книги зі стародавніх часів до сьогодення. URL: <http://ababahalamaha.com.ua>
27. Інструкція з охорони праці при роботі з персональним комп'ютером. URL: <http://trudova-ohrana.ru/primery-dokumentov/prikladi-nstrukcj-z-ohoroni-prac-ukranskoju/1681-nstrukcja-z-ohoroni-prac-pri-robot-z-personalnim-kompjuterom.html>
28. Характеристика дитячої ілюстрованої книги. URL: <http://www.hi-edu.ru/e-books/xbook095/01/part-005.htm>
29. Художники видавництва «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА». URL: <http://ababahalamaha.com.ua>

Додаток А

Перші професіонали дитячої книги ХХ століття

Рис. 1. О. Бенуа, обкладинка та ілюстрації до книги «Абетка в картинках», 1904 р.

Рис. 2. І. Білібін, ілюстрації до книги «Казка про Іван-царевича, Жар-птиці і про Сірого вовка», 1899 р.

Додаток А
(Продовження)

Рис. 3. І. Білібін, ілюстрації до книги «Казка про царя Салтана», 1905 р.

Рис. 4. І. Білібін, ілюстрація до казки «Вольга», (1905)

Додаток А
(Продовження)

Рис. 5. І. Білібін, ілюстрація до книги «Казка про золотого півника», 1910 р.

Рис. 6. Г. Нарбут обкладинка та ілюстрації до книги «Українська абетка», 1917 р.

Додаток Б
Сучасні ілюстратори дитячої книги

Рис. 1. В. Єрко, ілюстрації до казки «Снігова королева» Г. Х. Андерсена, 2000р.

Додаток Б
(Продовження)

Рис. 2. Є. Галчинська, ілюстрації до казки «Аліса в країні чудес» Л. Керрола,
2008 р.

Додаток В
Аналіз аналогів

Рис. 1. Розворот книги: «У лісі», 2018 р. Автори: Т. Давидова,
Ю. Ситнікова

Рис. 2. Розворот книги «Джек і дерево флумбрікос», 2017 р.
Автор: Дж. Дональдсон, художник: Д. Робертс

Додаток В
(Продовження)

Рис. 5. Розворот книги «Магазин крил», 1991 р. Автор: Е.Вудрафф, ілюстратор: С. Гаммелл

Рис. 6. Розворот книги: «Як чудово!», 2016. Автор: А. Орлова

Додаток В
(Продовження)

Рис. 7. Розворот книги: «Паровозик із Ромашкова», 2009 рік. Автор:
Г.Циферов, ілюстратор: І. Панков.

Додаток Д
Пушуківі ескізи олівцем

Рис. 1. Початковий пошук персонажей

Додаток Д
(Продовження)

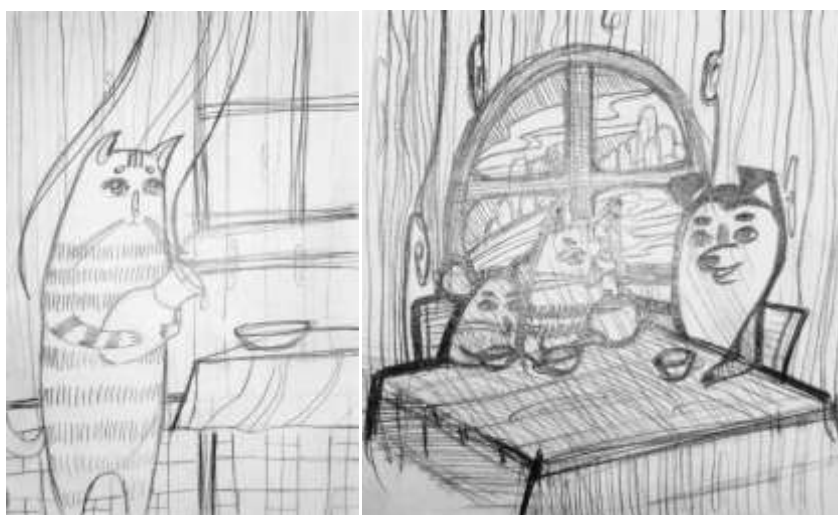

Рис. 2. Початковий пошук композиції

Додаток Д
(Продовження)

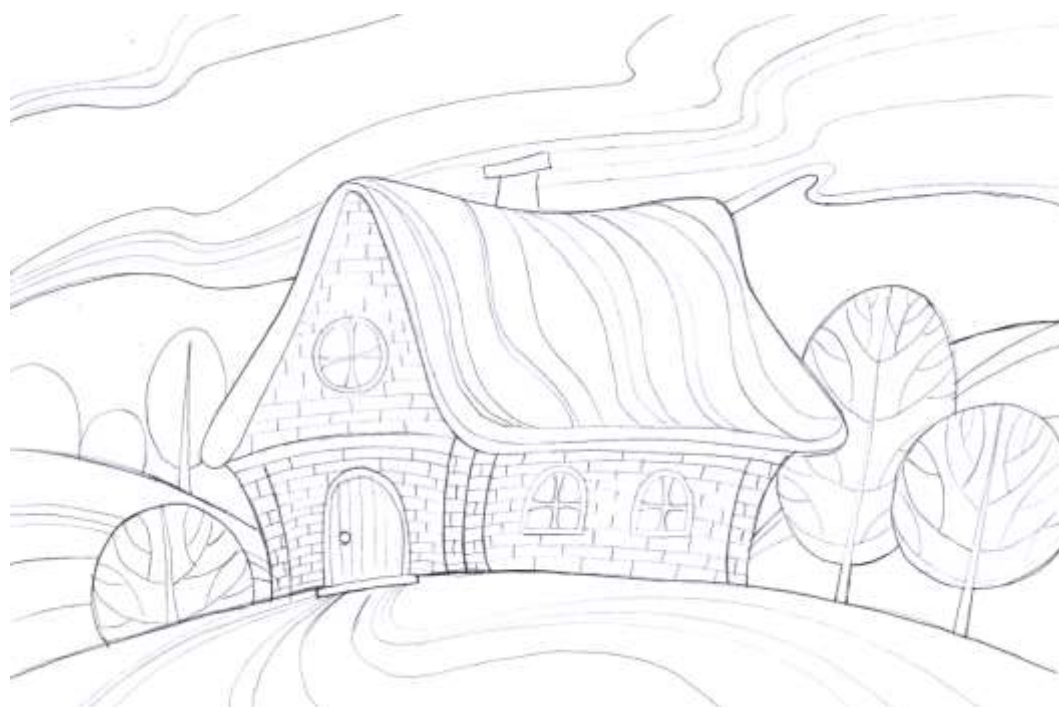

Рис. 3. Початковий пошук композиції

Додаток Д
(Продовження)

Рис. 4. Початковий пошук композиції

Додаток Ж
Остаточні ескізи

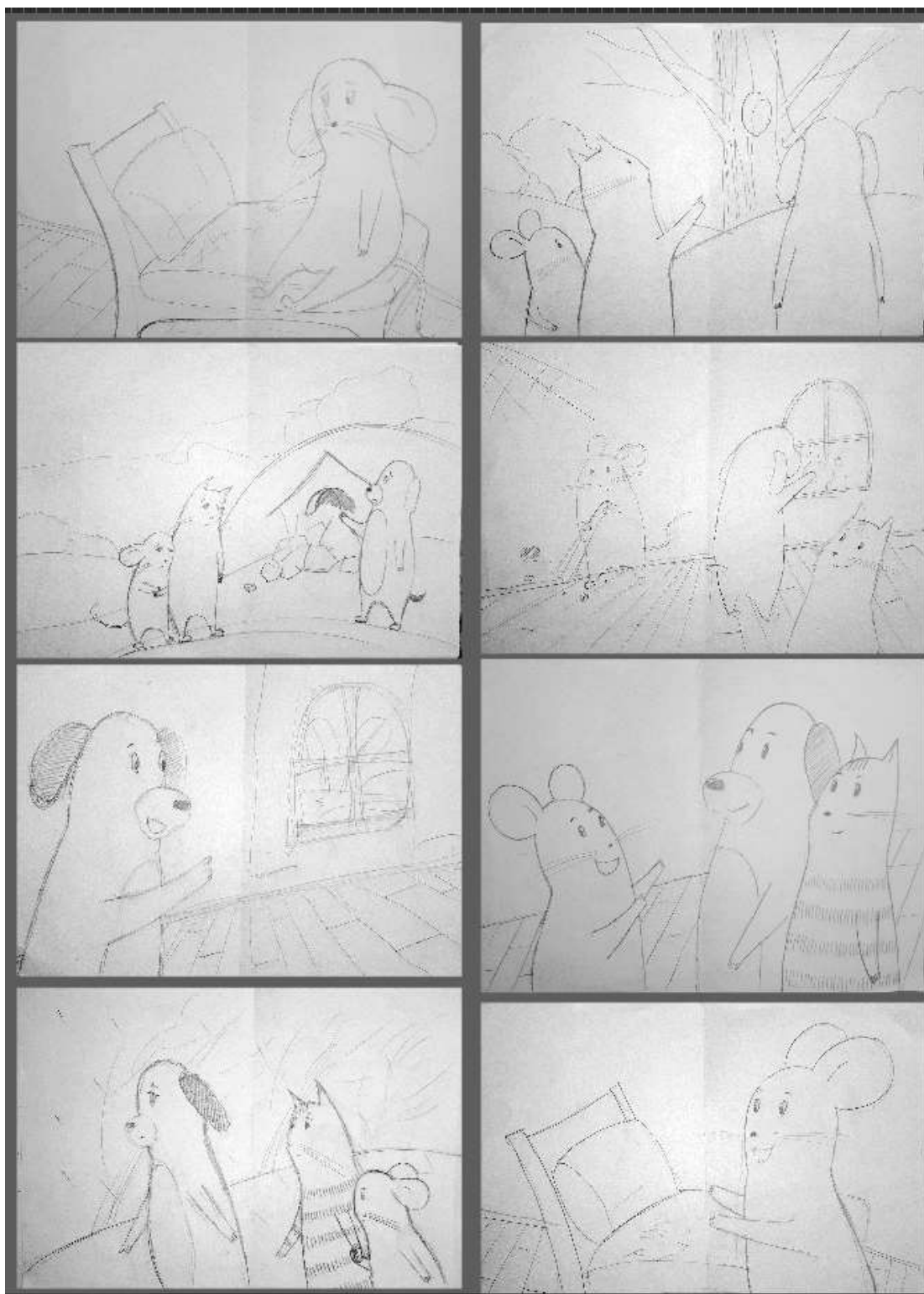

Рис. 1. Ескізи розворотів олівцем

Додаток Е
Пошук техніки виконання

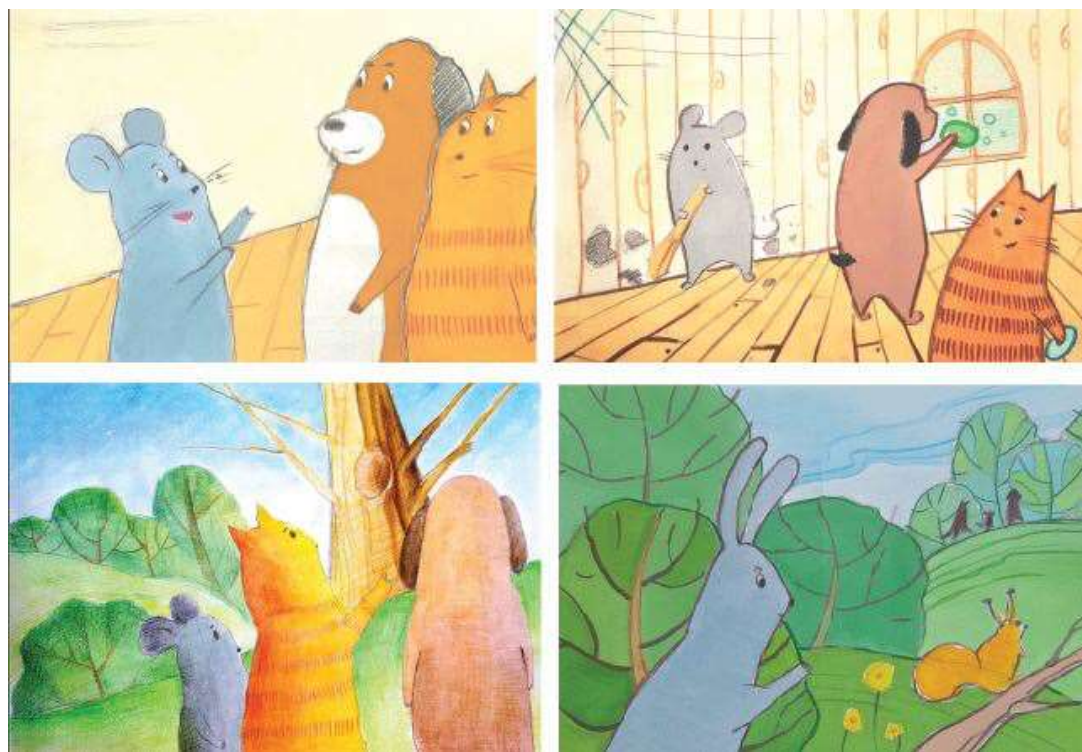

Рис. 1. Ескізи в техніці акврель і гуаш

Рис. 2. Ескізи кольоровими олівцями

Додаток Е
(Продовження)

Рис. 3. Остаточні ілюстрації кольоровими олівцями

Додаток К

Обкладинка книги М. Росиньської «Лісова хатинка».

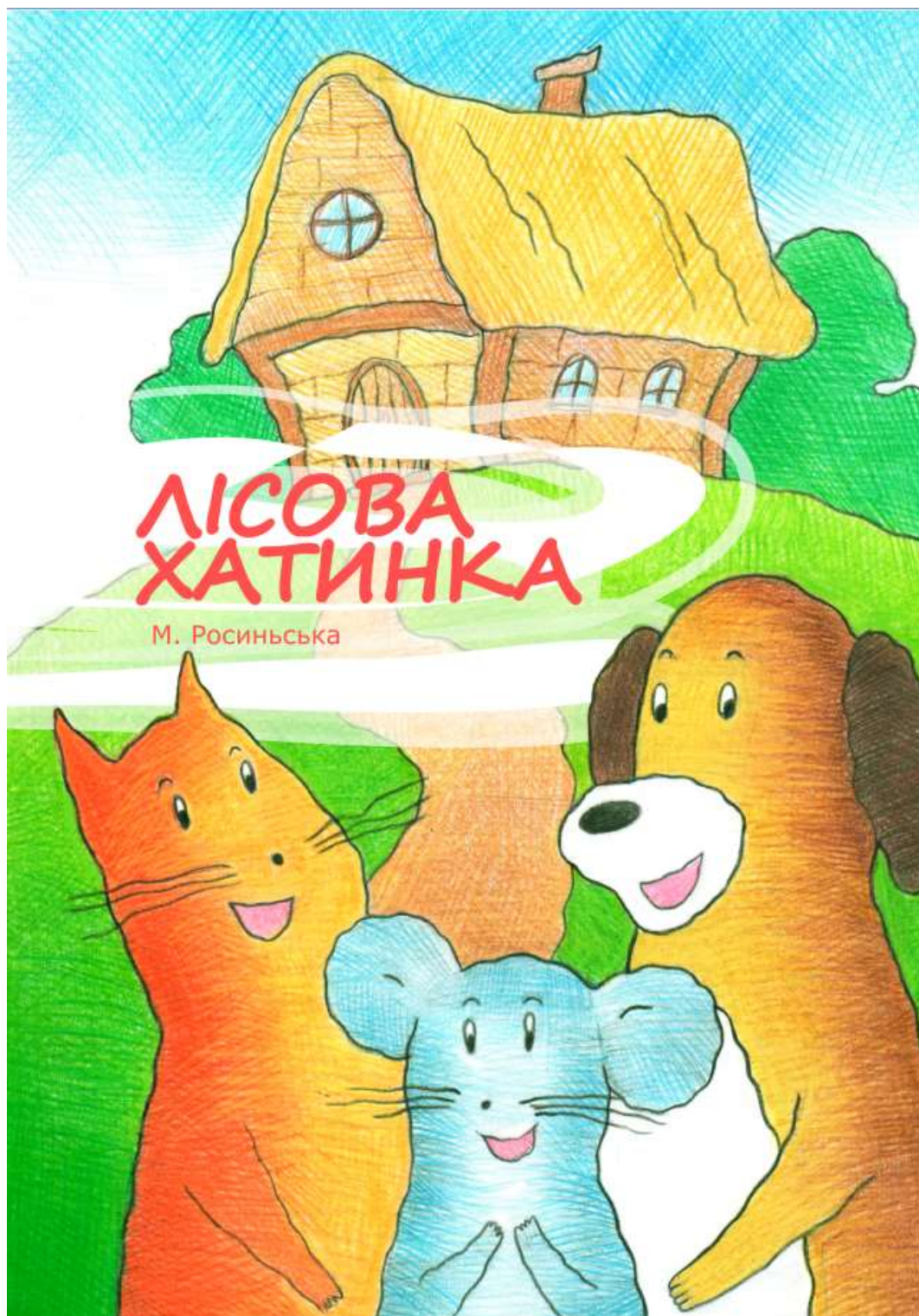

Рис. 1. Остаточний варіант обкладики

Додаток Л Варіанти розворотів

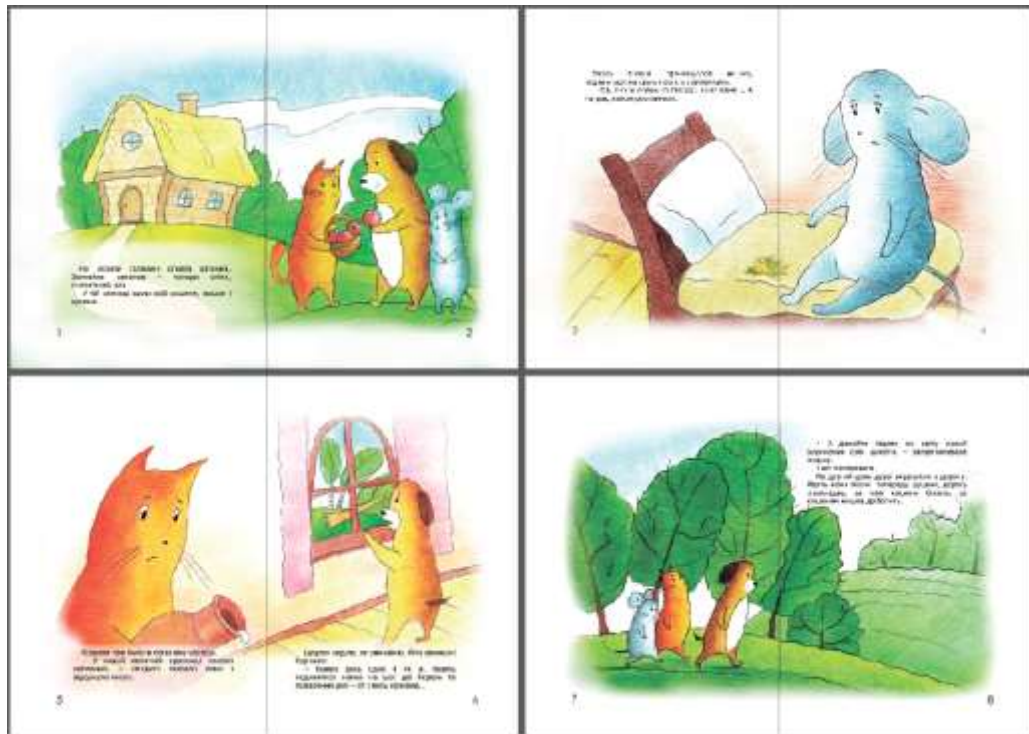

Рис. 1. Розвороти з білими розмитими полями

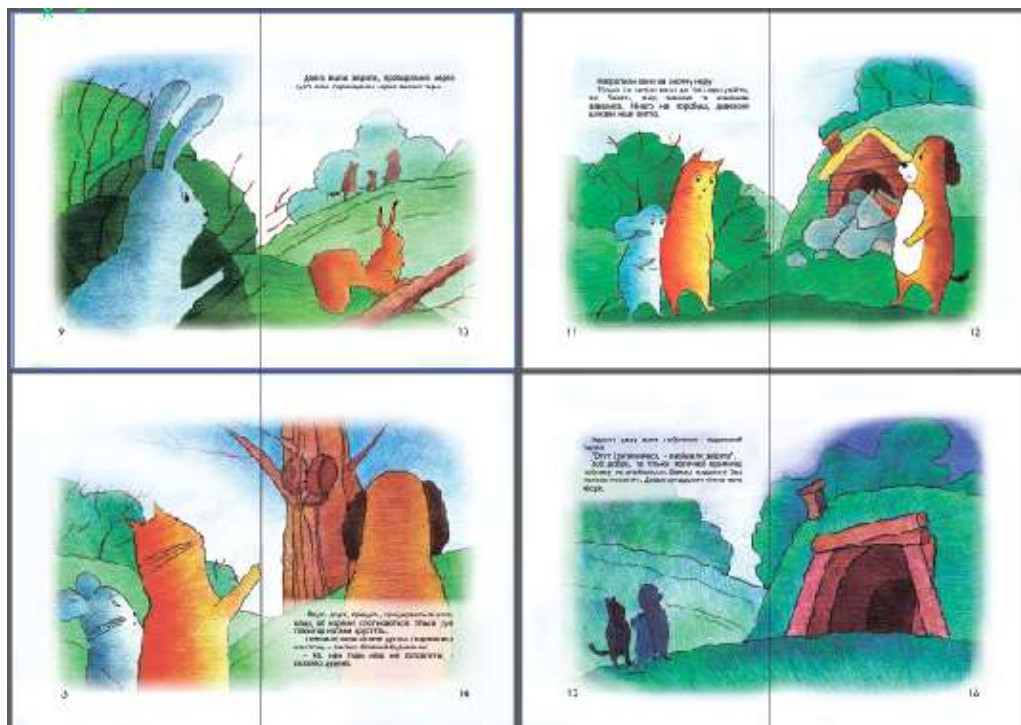

Рис. 2. Розвороти з білими розмитими полями

Додаток Л
(Продовження)

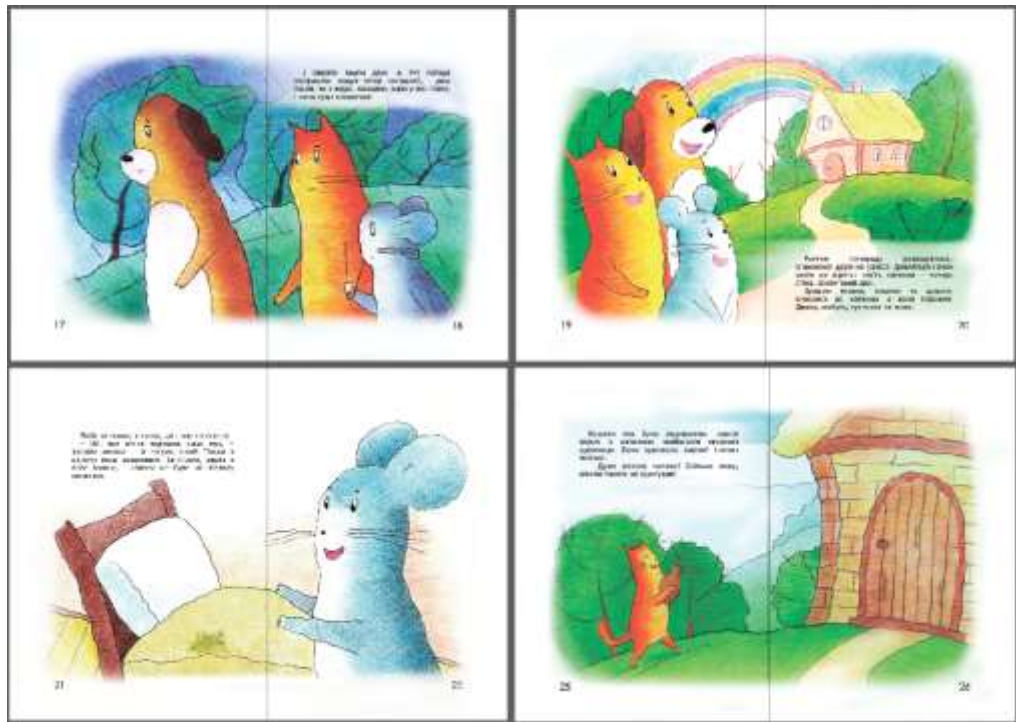

Рис. 3. Розвороти з білими розмитими полями

Рис. 4 Розвороти з білими розмитими полями

Додаток Л
(Продовження)

Рис. 5. Розвороти з кольоровими полями

Рис.6. Розвороти з кольоровими полями

Додаток Л
(Продовження)

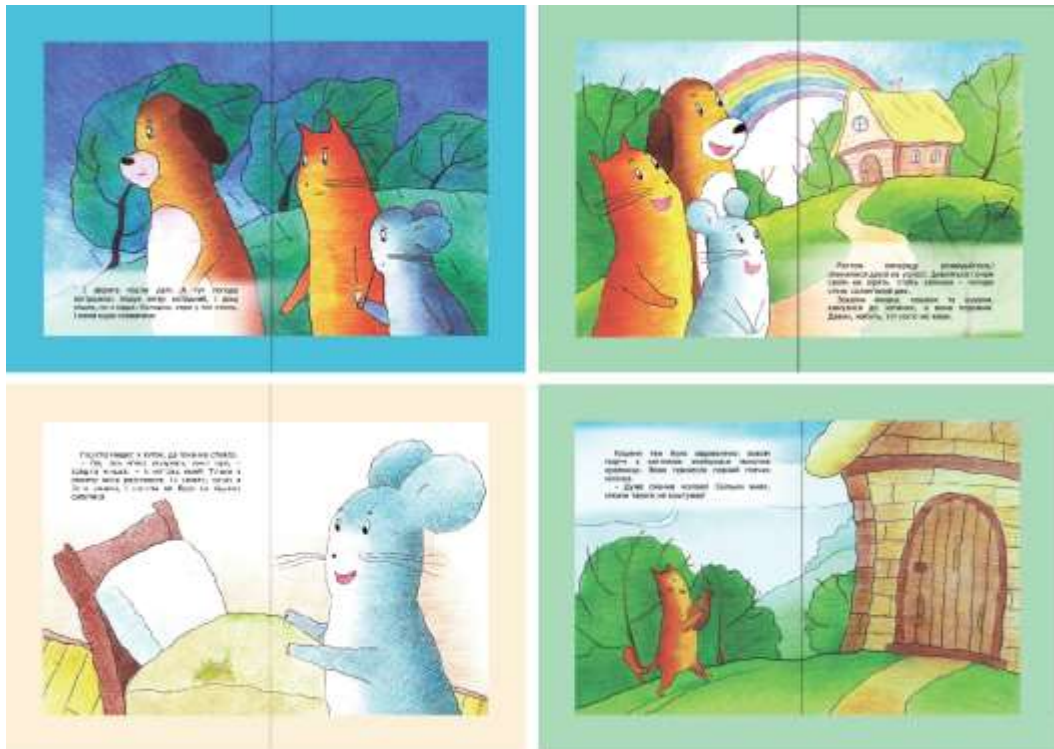

Рис. 7. Розвороти з кольоровими полями

Рис. 8. Розвороти з кольоровими полями

Додаток М
(Продовження)

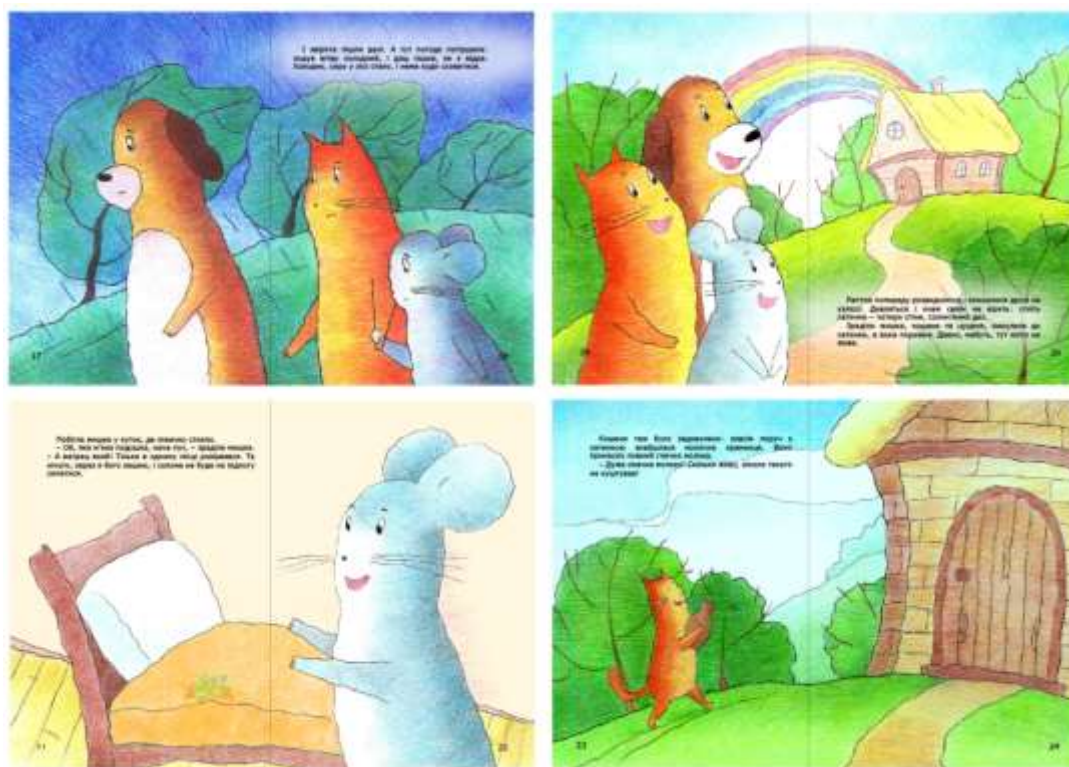

Рис. 3. Остаточні розвороти дитячої книги

Рис. 4. Остаточні розвороти дитячої книги